Hat szereplő szerzőt keres

A marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet hallgatóinak legutóbbi bemutatóját értékelve mindenekelőtt azt kell fontolóra vennünk (éppen mert színinövendékek produkciójáról van szó), mi indokolta Luigi Pirandello *Hat szereplő szerzőt keres* című színművének bemutatását?

A színésszé válás iskoláját (vagy főiskoláját) kijárt hallgatók vizsgáztatása-e, ahol a mesterségbeli tudás fokáról vallanak a hallgatók, vagy az a törekvés, hogy az intézet immár hagyományossá vált kitűnő színházi előadásainak sorát újabbal bővítsék? Lényeges a kérdésfelvetés, nem mintha a két célkitűzés szükségképpen kétfajta mércét állítana a fiatal színészek elé, hanem éppen az eredmény kettős jellegű lehet — illetve lett. Önkényes is a kérdésfelvetés, de véleményünk szerint talán hozzásegít az előadás egészének értékeléséhez.

A XX. század egyik első jelentős színpadi megújítójának darabja, mely méltán tarthat igényt a különböző izmusok ősi címre, a *Hat szereplő szerzőt keres* kétségtelenül ma is tartogat mondanivalót a közönség számára, ma, amikor olyan szerzők nőttek ki Pirandello „köpenyéből", mint Albee, Wesker, vagy akár Beckett és Ionescu.

Másrészt viszont a Stúdió Színházról szólva felvetődik a kérdés, hogy a közönség azt kapja-e a színházban, amit Pirandello valóban mondani akart? Ezért lássuk először a darabot.

Egy színházban, akárhol, akármikor, próbára készül a társulat, s amikor megkezdenék a próbát, váratlanul és indokolatlanul megérkezik hat ember. Ember? Nem. Hiszen nem „emberekről" van szó, még színházi, tehát fikció-értelemben sem, hanem csupán szerepekről, vagy ha úgy jobban tetszik, szereplőkről, egy olyan dráma szereplőiről, mely megírásra vár.

Egy család tagjai ők (de csupán annyira család ez a család, amennyire emberek a tagjai), arra kérik a színházigazgató-rendezőt, hallgatná végig őket, előadnák életüket-drámájukat-darabjukat — legyen a szerzőjük.

Ezzel indult el útjára Európában a formabontott dráma. Tudniillik itt nincs tulajdonképpeni cselekmény, hiszen narráció az egész darab. Nincs konfliktus, hiszen a konfliktusokat — a klasszikus értelemben vett konfliktusokat — a minden szereplőben lappangó energia feszítése határozza meg, s az energia levezetése a tulajdonképpeni darab; amennyiben elmondják, *kibeszélik* magukat.

De ennek a potenciális energiának a révén Pirandello alkalmat talál arra, hogy elmondja véleményét a világról, az emberekről, a társadalomról, az emberek közötti kapcsolatokról, mindarról, ami ezeket a kapcsolatokat meghatározza, s mindarról, ami lehetetlenné teszi ezeket a kapcsolatokat.

Pár sorban ez lenne a darab.

A marosvásárhelyi Színművészeti Intézet előadása talán kissé nehéz vizsgatétel volt a hallgatók számára, hiszen közismert, hogy az eseménytelen cselekmény mindenkor igen nagy próbára teszi a színészeket. S ha az előadás bizonyos pontjain meg-megbicsaklott a hang, azt semmi esetre sem a felkészülés hiányának tudhatjuk be. A hallgatók jól vizsgáztak (nincs szándékunkban befolyásolni a vizsgáztató bizottság tanár tagjait), de ha a másik vizsgáztató bizottság, a közönség felől ítélkezünk, bizony itt-ott zökkenőket fedezhetünk fel.

A rendezés, Lohinszky Loránd érdemes művész, osztályvezető tanár munkája szinte minden tekintetben kifogástalannak minősíthető. Színészegyéniségének lényeges vonásait fellelhetjük nem csupán az egyes megoldásokon, hanem a szereplők egymáshoz való viszonyán is (tanítványairól van szó). Lohinszky értelmi sikra állította be a darabot, természetesen, mert Pirandello kínálva kínálja ezt, de éppen e miatt, érzésünk szerint, bizonyos mértékig halványabbá váltak a darabnak azon részei és a szereplők közti viszonyoknak azon oldalai, melyek érzelmi telítést is hozhattak volna az előadásba. Mert a *Hat szereplő szerzőt keres* című színműben vannak — bármennyire tagadja is ezt néha maga Pirandello is — érzelmi kapcsolatok. Hiszen amikor azt mondja, hogy a szavak alkalmatlanok arra, hogy az emberek közti megértést szolgálják, szinte tálcán hozza a megoldást (mely alkatából, délolasz temperamentumából következik), nevezetesen: az emberek között az egyetlen kapocs az érzelem. A darabban ez elsősorban az Anya és a gyermekek viszonyára illik.

Az Anya olyannyira áldozata a vergődő szeretetnek, hogy ezt nem kellőképpen hangsúlyozni egyértelmű lemondani arról, amiről maga Pirandello sem mert lemondani, a tagadott kapcsokat valami mással helyettesíteni.

Bálint Márta, az Anya alakítója talán ösztönösen megérezte ezt, tett is kísérletet ennek illusztrálására, de alakítását sajnos nem ez határozta meg, inkább a ráció. Különben érett, sőt meglepően érett eszközökkel rendelkező fiatal színésznőt üdvözölhetünk benne.

Az előadás legjobb alakításának, erősségének kétségkívül Borbáth Ottilia Mostohalánya minősül: „felnőtt", sok tapasztalattal rendelkező színésznőnek is becsületére válna. A bukásba sodort (vagy sodródott) lány szörnyű élményeinek emlékképekben való átélését szinte tökéletesen oldotta meg, külön elismerést érdemel az a bravúr, ahogy kettős, illetve hármas érzelmi dimenzióban játszott: emlékátélés — a hivatásos színészek előtti játék — és végül maga az előadás.

A darab két férfi főszereplője, az Igazgató és az Apa kissé háttérbe szorult az Anya és a Mostohalány mögött. Csergőffy László (az Igazgató) alakítása tetszett, néhol egészen érettnek tűnt, néhol azonban kissé harsány volt, és inkább „megjátszotta" az Igazgatót, mintsem alakította. Vitapartnere és a darab rezonőrje, György András, az Apa, nehezen tudott megbirkózni feladatával. Alakításából hiányzott a tragikus hév — a lelkiismereti válság drámája. Mint „egy változhatatlan, rögeszmeszerű alapérzés kifejezője", többnyire sztereotip mondatokban, frázisokban juttatta kifejezésre zaklatottságát.

Tehetséges színészt ismertünk meg Laczi Pap Márton (a Fiú) személyében, tetszett Kovács Lenke (Madame Pace), Bogdán Tibor (Az ügyelő). A darab szintársulatának tagjai, Rácz Mária, Kincses Elemér, Csiki Ibolya, Ádám Erzsébet, Dengyel Iván, Jancsó Miklós, Schüle Mária és Gereb Attila számára a feladat nem okozott különösebb nehézségeket.

Az előadás díszletei és jelmezei Kemény Árpád ízlését dicsérik.

SZEKERNYÉS LÁSZLÓ